

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram.

Notat med oppsummering av høringsinnspill, samt vurdering og anbefaling mht. endringer av høringsutgave datert 24.08.2017

Til styringsgruppe/Hardangerviddarådet som grunnlag for drøfting i møte 7. november 2017.

Dato: 27.10.2017

Bakgrunn:

Regional plan for Hardangervidda ble vedtatt i 2011. Denne planen skal nå rulleres.

Arbeidet gjennomføres med Hardangerviddarådet som styringsgruppe. Hardangerviddarådet består av ordfører eller en annen sentral politiker fra hver av de ni kommunene og representanter fra fylkesmennene, villreinnemnda og fylkestingene.

Rådet drøftet og samlet seg om forslag til planprogram i sitt møte 29. juni 2017. Fylkesutvalgene i Buskerud, Telemark og Hordaland vedtok høring og offentlig ettersyn av dette forslaget i sine møter 23. og 24. august 2017. Høringsfristen ble satt til 15. oktober 2017.

Høringen ble kunngjort i aktuelle lokale aviser (Hardanger Folkeblad, Hordaland, Haugesundsavis, Rjukan Arbeiderblad, Vest-Telemark Blad, Hallingdølen og Laagdalsposten) og brev/e-post ble sendt aktuelle høringsparter i de tre fylkene. Informasjon om høringen ble også lagt på nettsiden www.regionalplan-hardangervidda.no.

Høringsuttalelser:

Det har kommet inn 41 uttalelser:

1. Hol kommune
2. Nore og Uvdal kommune
3. Rollag kommune
4. Tinn kommune
5. Vinje kommune
6. Odda kommune
7. Ullensvang herad
8. Eidfjord kommune
9. Ulvik herad
10. Fylkesmannen i Buskerud
11. Fylkesmannen i Telemark

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

12. Fylkesmannen i Hordaland
13. Villreinnemnda
14. Statnett SF
15. Bane Nor
16. Statkraft
17. Statens vegvesen
18. Direktoratet for mineralforvaltning
19. Forsvarsbygg
20. Hardangervidda Grunneigar-samskipnad (HG)
21. Odda/Røldal grunneigarlag v/Kristen Seim
22. Buskerud bondelag og Telemark bondelag
23. Villreinutvalet i Odda Grunneigarlag v/Kjetil Melkeraaen
24. Den norske turistforening (DNT) (fellesuttalelse for lokallag i Drammen, Telemark og Oslo)
25. Bergen og Hordaland turlag
26. Forum for natur og friluftsliv i Buskerud (fnf)
27. Forum for natur og friluftsliv i Telemark (fnf)
28. Forum for natur og friluftsliv i Hordaland (fnf)
29. Norsk Ornitologisk Forening (NOF)
30. Fjellguten skilag
31. Tuva turisthytte v/Aileen Flataker
32. Ungdomsgruppe i Nore
33. Thora Elisabeth Løken
34. Ingar og Hilde Hovden
35. Harald H Kvaalen m.fl. (personer fra Haukeli, Røldal og Ullensvang)
36. Åge Holtmoen
37. Tommy Sandal
38. Nils Åge Sanddal
39. Oddbjørn Lynghammar
40. Oddmund Sæ, styreleder i Simadalen sameige
41. Morten Arnesen

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

Nedenfor oppsummeres den enkelte uttalelse supplert med vår vurdering og forslag til oppfølging av de enkelte. Nummerering i oppsummeringen og i kommentarene er for å knytte momentene sammen. Forslag til endringer i planprogrammet, med bakgrunn i høringsinnspill, er markert med gult.

Oppsummeringene kan ikke ta ikke med alle detaljer. Les høringsbrevne for mer informasjon. De er vedlagt i eget pdf-dokument.

De konkrete forslagene til endringer er tatt inn revidert planprogram, - også der markert med gult.

Høringspart	Oppsummering av innspill	Prosjektleders kommentar/vurdering
1. Hol kommune	Minner om tidligere innspill knyttet til arealbruk og soner som allerede er del av planprogrammet. Formannskapet støtter det fremlagte forslag til planprogram	Tas til orientering.
2. Nore og Uvdal kommune	Kommunestyret i Nore og Uvdal støtter forslag til planprogram og mener dette er et godt grunnlag for planarbeidet.	Tas til orientering.
3. Rollag kommune	Vedtak i utvalg for Næring, Miljø og Ressurs: <i>Rollag kommune støtter en rullering av gjeldende plan for Hardangervidda og forslag til planprogram.</i> <i>Kommunen er positiv til å utvide planområdet for å sikre villreinkorridoren mellom Hardangervidda og Blefjell. Kommunen ønsker ikke en buffersone i tillegg til villreinkorridoren.</i> <i>Kommunen ønsker videre at avsatt område for veg i tunnel mellom Killingskaret og Skirvedalen i gjeldende kommuneplan videreføres.</i> <i>Det er viktig at alle eksisterende kommunale planer fremdeles skal være gjeldende.</i>	Uttalelsen gir ikke grunnlag for endringer i planprogrammet, og tas til orientering. De mer konkrete innspillene tas med inn i selve planarbeidet.
4. Tinn kommune	Kommunestyret i Tinn vedtok: <i>Tinn kommune rår til at framlegget til planprogram som er sendt på høyring blir fastsett som planprogram for rullering av Regional plan for Hardangervidda.</i> <i>Tinn kommunestyre vil forsterke punktet:</i>	Innspillet tas til orientering. Punktet om vinteråpen veg over Imingfjell gir ikke grunnlag for endringer i planprogrammet, da dette spørsmålet alt er med i høringsutgaven.

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

	<ul style="list-style-type: none"> • Eit vesentlig punkt er spørsmålet om vinterbrøyting av FV 124 og FV 755 over imingfjell. Dette spørsmålet blir teke opp til ny vurdering ved denne rulleringa av planen. • Tinn kommunestyre vil åpne opp for et treårs prøveprosjekt av vinteråpen FV 124 og FV 755 over Imingfjell. 	
5. Vinje kommune	Vinje kommune understreker viktigheten av å få vurdert mulighetene for utvidet reiselivssone ved Vågslid og Vierli. Likedan understrekes viktigheten av å se nærmere på landbrukets utmarksnæringer med sikte på å gi videre muligheter.	Disse forholdene er allerede pekt på i planprogrammet. Vi merker oss at dette er viktig for Vinje kommune, men innspillet gir ikke grunnlag for å endre planprogrammet.
6. Odda kommune	Utviklingskomiteen i Odda godkjente i sin behandling forslaget til planprogrammet.	Tas til orientering.
7. Ullensvang herad	Rådmannen anbefaler å ikke ha merknader til planprogrammet slik det nå foreligger. Behandles politisk 30.10.2017.	Tas til orientering.
8. Eidfjord kommune	<p>Formannskapet uttaler at i rulleringen må det være anledning til nærmere vurdering av grensa for nasjonalt villreinområde. For Eidfjord kommune er det viktig at vurdering av arealgrenser og arealformål blir gjort i dialog med lokale interesser og kjentfolk.</p> <p>I saksutredningen vises det til innspill om Isdalen (innspill 40) som et eksempel på at arealbruk og arealkategorier må vurderes i rulleringen.</p>	<p>Dette innspillet bryter med planprogrammets prinsipp om at hovedtrekk i plankart og retningslinjer skal videreføres, men at konkrete områder trekkes fram for ny vurdering.</p> <p>Vi anbefaler at dette prinsippet videreføres og at listen i kap 3.1 heller suppleres med flere områder der det er behov for å revurdere arealsonen. Se mer i pkt. (40) om Isdalen.</p> <p>Det er også forutsatt at evalueringen kan gi erkjennelser mht. hvordan planen har fungert som skal kunne fanges opp i rulleringen.</p> <p>I saksutredningen er det gjort vurderinger som tas med inn i evaluering og det videre planarbeidet.</p>
9. Ulvik herad	Ulvik herad uttaler: <i>Regional plan for Hardangervidda dekker store deler av Ulvik herad sitt areal, og det er viktig at planen til enhver tid er oppdatert. Ulvik herad stettar planprogrammet slik det ligg føre.</i>	Tas til orientering.

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

<p>10. Fylkesmannen i Buskerud</p>	<p>Setter fokus på følgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anbefaler at evalueringen (omtalt i kap. 1) gjennomføres av eksterne for å få en bedre helhetlig evaluering. Foreslår også at evalueringen utvides noe mht. å etterspørre om det har skjedd tiltak i strid med planen ut over byggetiltak. 2. Mener planprogrammet dekker det viktigste og støtter rammene. Av mer konkrete elementer som allerede inngår i planprogrammet fokuserer fylkesmannen på <ul style="list-style-type: none"> ○ Viktigheten av å utvide arealgrensen mot Blefjell ○ Er sterkt kritisk til prøveprosjekt med vinterbrøytet veg over Imingfjell og de negative konsekvenser dette kan få for villreinen. Anbefaler at konsekvensutredningen bruker Vegvesenets metodikk for å beregne prissatte konsekvenser av vinteråpen veg. ○ Anbefaler at planprogrammet tydeliggjør hva som skal utredes knyttet til eventuell ny turisthytte innenfor villreinens leveområde. ○ Er positive til at planprogrammet sier at I begrepet «differensiert forvaltning» skal nyanseres og tydeliggjøres. Anbefaler et tydelig skille på at dette gjelder bruk av områder og ikke bebyggelse. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Evalueringen er i utkast til planprogram foreslått gjennomført av prosjektleder og administrativ gruppe. Hensikten har vært å gjøre en praktisk oppsummering mht. hvordan planen har fungert og hvordan den kan forbedres. Det har ikke vært budsjettert for et større konsulentoppdrag. Men en styrke med et eksternt oppdrag er at den kan fange opp momenter «interne» aktører ikke umiddelbart ser og den vil også være mer objektiv. Hva vi velger, er betinget av hva hensikten er. En bred og analytisk evaluering, fordrer en ekstern konsulent. For en dialogbasert prosess med fokus på egne erfaringer, med sikte på å forbedre planen, kan et internt arbeid kanskje være like velegnet. Vi anbefaler at vi nå viderefører den interne prosessen vi nå har påbegynt. Når det foreligger et utkast til «erfæringsnotat», foreslår vi at vi inviterer en ekstern konsulent med god kompetanse på feltet til dialog, kritiske tilbakemeldinger og kvalitetssikring. Men kanskje bør vi utfordre departementet til å gjennomføre en bred og analytisk evaluering av alle de regionale villreinplanene. 2. Øvrige momenter er mer metodiske råd og faglige innspill til det konkrete planarbeidet.
<p>11. Fylkesmannen i Telemark</p>	<p>Mener forslag til planprogram i all hovedsak tar for seg de viktigste problemstillingene og støtter at rulleringen skal være begrenset.</p> <p>Setter fokus på bl.a.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anbefaler at evalueringen gjennomføres av eksterne, samtidig som det gis noen råd mht. supplerende tema. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Se vurdering under Fylkesmannen i Buskerud

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Mener temaet infrastruktur/vegnett ikke er relevant utredningstema 3. Kan heller ikke se at ny kunnskap gjør spørsmålet om vinterbrøyting over Imingfjell til aktuell problemstilling i denne rulleringen. Gir en del faglige innspill om dette. 4. Gir innspill til temaet differensiert forvaltning. Poengterer viktigheten av å se på stier og løyper. 5. Signaliserer at de er kritiske til endringer i arealbruk som kan få negative konsekvenser for villrein. 6. Påpeker at det er kommet en ny statlig veileder <i>Garden som ressurs. Bygge- og anleggstiltak i og i tilknytning til landbruk - forholdet til plan og bygningsloven.</i> 7. Mener CWD ikke er nevnt i planprogrammet og anbefaler at det nevnes og at planen bør ta opp risikobilde for utbrudd av sykdommen på Hardangervidda. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Dette temaet kom opp i styringsgruppemøte som en tematisk problemstilling. Det er ikke forutsatt store utredninger. 3. Dette temaet er tydelig spilt inn gjennom politiske vedtak i både Telemark og Buskerud fylkeskommuner, og må derfor inngå som spørsmål i rulleringen. 4. Tas til orientering 5. Tas til orientering 6. Denne veilederen er viktig og foreslås listet med lenke i kap. 2. 7. CWD er allerede nevnt på sidene 8 og 14. Kanskje er dette ikke er tydelig nok. Vi anbefaler derfor å løfte kulepunktet på s. 14; <i>Gir situasjonen med CWD/skrantesjuka i Nordfjella behov for særlig tiltak på Hardangervidda?</i> ut i et eget avsnitt med overskriften CWD/skrantesjuka og utdype dette noe. Se forslag til tekst i revidert versjon.
<p>12. Fylkesmannen i Hordaland</p>	<p>Tar opp følgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anbefaler å vurdere om denne evalueringen bør skje ved hjelp av eksterne 2. Anbefaler at planen blir mer bindende gjennom bestemmelser om bruk og vern. 3. Presiserer at konteksten for planarbeidet i hovedsak er villrein, og ikke næringsinteresser. Mener det skal tunge, faglige grunner til for å åpne for mer næringsmessig utnytting. 4. I arbeid med de tematiske problemstillingene (kap. 3.2) anbefales å beskrive rammer, og ikke bare muligheter. Setter særlig fokus på rammer for «differensiert forvaltning». 5. Belyser faglige problemstillinger knyttet til fire områder i Hordaland som er nevnt i planprogrammet. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Se vurdering under Fylkesmannen i Buskerud 2. Planprogrammet fastslår at bestemmelser eller retningslinjer skal vurderes. Planprosessen må avklare hva som velges. 3. Innspillet tas til orientering. 4. Anbefaler å legge inn følgende setning i 3.2's innledende avsnitt: Både rammer og muligheter skal vurderes. 5. Tas med inn i planarbeidet.

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

13. Villreinnemnda	<p>Villreinnemnda er i hovedtrekk enig i planprogrammet slik det foreligger og mener det gir grunnlag for å drøfte de viktigste problemstillingene ved rullering av planen. De setter særlig fokus på</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rammer for regulering av moderne ferdselsformer som sykling, kiting og hundekjøring, samt større arrangementer. • Etterlyser likere saksbehandling og planstatus i kommunene med sikte på å forvalte vidda og villrein mer helhetlig. • Tiltak som gir «tapte» områder tilbake til villreinen. 	Tas til orientering.
14. Statnett SF	<p>Statnett orienterer om sine anlegg i planområdet og deres rettigheter og behov for å drifte og vedlikeholde dette.</p> <p>Ber om å få være høringspart i det videre planarbeidet.</p>	Innspillet gir ikke grunnlag for endringer av planprogrammet.
15. Bane Nor	Har ingen merknader til planprogrammet.	Tas til orientering.
16. Statkraft	<p>Stiller seg generelt positive til denne planen. De ber imidlertid om at punkt om «vassdrag og vilkårsrevisjoner», s. 13, strykes. Det begrunnes med at den regionale planen utarbeides etter plan- og bygningsloven og gjelder ikke for tiltak som har konsesjon etter energilovgivningen.</p>	<p>Vi anbefaler at dette blir stående. En viktig intensjon med planen er å se ulike natur- og samfunnsforhold samlet og gi retning for den videre arealbruken. Mye av det som berøres er utenfor plan- og bygningslovens virkeområde og faller inn under veglov, lover om naturmangfold, motorferdsel, friluftsliv osv. Vi mener det er viktig å se denne helheten. Men i rulleringen bør vi trolig tydeliggjøre hvilke lover og etater som styrer de forholdene retningslinjene peker på.</p>
17. Statens vegvesen	Har ingen merknader til planprogrammet.	Tas til orientering.
18. Direktoratet for mineralforvaltning	<p>Uttaler at det innenfor planområdet ligger flere registrerte forekomster av mineralressurser. De kan ikke se at rulleringen vil gi båndlegging som hindrer tilgang til disse. Dersom dette likevel skulle medføre båndlegging av forekomster av nasjonal eller regional betydning, forventes det at dette blir hensynstatt.</p>	Tas til orientering.
19. Forsvarsbygg	<p>Ber om at «<i>vernebestemmelser ikke gir motstrid til nødvendig operativ virksomhet, herunder også luftoperativ virksomhet</i>»</p>	Tas til orientering.

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

<p>20. Hardangervidda Grunneigar-samskipnad (HG)</p>	<p>Har følgende innspill:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Er opptatt av «utmarksnæringenes rammebetingelser». Landbruksbegrepet bør utvides til å omfatte relevant utmarksnæring. 2. Ønsker bedre samordning av forvaltningsplan og regional plan 3. Ønsker likere forvaltningspraksis i de ulike kommunene og fylkene 4. Viktig å se på arealbruksproblematikken mht. grenser og soner 5. Regner med at skrantesjukeproblematikken blir ivaretatt 6. Viser til fagrapporten «Forenkling av utmarksforvaltningen». Ønsker større ansvar til rettighetshaverne 7. Aksepterer at det er en politisk styringsgruppe, men foreslår å styrke den administrative gruppa med en representant fra både fjellstyrene og HG. 	<p>Momentene 1-4 og 6 er i varetatt i planprogrammet. Konkrete realiteter blir tema i planprosessen.</p> <p>Pkt. 5 – se innspill fra fylkesmannen i Telemark (10).</p> <p>Pkt. 7 - Vi er betenkt over å gjøre gruppa for stor og tungdreven. Samtidig vil kunnskap fra både HG og fjellstyrene kan være nyttig å ha rundt bordet. Også andre har ønsket plass i denne gruppa (jfr. turistforeningens uttalelse - 24).</p> <p>Vi anbefaler å ikke gi disse fast plass. Men vi må sørge for god dialog med disse partene underveis i prosessen. Det kan også være aktuelt å invitere de med på enkeltmøter i administrativ gruppe.</p>
<p>21. Odda/Røldal grunneigarlag v/Kristen Seim</p>	<p>Påpeker at nasjonalt villreinområde er trukket for langt ned i terrenget. Ønsker å bli invitert inn i dialogen om soneinndelinger.</p>	<p>Valldalen er konkret nevnt i planprogrammet og vil bli tema i rulleringen. Prosessen, lokalt eller regionalt, må sørge for at disse blir involvert.</p>
<p>22. Buskerud bondelag og Telemark bondelag</p>	<p>Understreker viktigheten av</p> <ul style="list-style-type: none"> • utmarksnæringenes rammevilkår, herunder sikre hensiktsmessig transport • å vurdere omdefinering av arealer i Hol (jfr. planprogrammet) • å ikke utvide planområdet bare for å sikre buffersoner • beslutninger om ferdsel må sees i lys av NINAs ferdselsprosjekt 	<p>Innspillene er ivaretatt i planprogrammet og tas til orientering.</p>
<p>23. Villreinutvalet i Odda Grunneigarlag v/Kjetil Melkeraaen</p>	<p>Synes det er vanskelig å ta stilling til noe som de ikke kjenner godt til. Men registrerer at kommunen har representanter i Hardangerviddarådet og i administrativ gruppe. Mener det er naturlig at grunneiere inviteres inn i dialogen når deres arealer berøres.</p>	<p>Tas til orientering.</p>

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

<p>24. Den norske turistforening (DNT) (fellesuttalelse for lokallag i Drammen, Telemark og Oslo)</p>	<p>Spiller inn følgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mener det ville styrke planarbeidet om DNT hadde en representant i styringsgruppa og/eller administrativ gruppe. 2. Foreslår at det i kap. 3.2 og 4.2 legges opp til utredning av friluftslivets behov for anlegg og ruter. Opplever gjeldende plan som svært sparsom «litt passiv» i omtalen av hyttene. 3. Anbefaler at planen skal avspeile samfunnets forventninger til sikkerhet og gi føringer som muliggjør konkret vurdering av aktuelle tiltak. 4. DNT Drammen er av Riksantikvaren og DNT sentralt bedt om å vurdere om Søndre Nordmannslepa (fra Kinsarvik til Veggli) egner seg som historisk vandrerute. De påpeker at dette berører mange interessefelt og forvaltningen av området er kompleks. Prosjektet er fortsatt helt åpent for innspill mht. om og eventuelt hvordan dette skal gjøres. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Disse gruppene er knyttet til offentlige aktører med forvaltningsansvar i planområdet. Det anbefales ikke å gi DNT plass i disse gruppene. Men DNT, som en rekke andre organisasjoner, er en naturlig deltaker i åpne informasjons-/dialogmøter. Det vil også være naturlig å involvere DNT i møter om stier og løyper. 2. Vi anbefaler ikke at vi skal utrede dette. Derimot ønsker vi å invitere DNT inn i dialog om aktuelle tema der de kan presentere aktuelle problemstillinger (jfr. pkt. 1). 3. Tas til orientering 4. Vi anbefaler at rulleringen, med bakgrunn i nærmere konkretisering fra DNT, drøfter dette spørsmålet, og eventuelt gir premisser for gjennomføring. Det må skje i sammenheng med drøfting av regionalt sti- og løypenett (jfr. pkt. 3.2). Kort tekst om dette innarbeides i planprogrammets pkt. 3.2.
<p>25. Bergen og Hordaland turlag</p>	<p>Orienterer kort om Bergen og Hordaland turlag, og oppsummerer også status for villreinene og ansvaret mht. å ta vare på denne arten. Gir følgende innspill:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ønsker et nært samarbeid med de forvaltningsmyndighetene og fagmiljøene som skal gjennomføre prosjektene «kartlegging av fritidsbruk og opplevelser» og «friluftsliv og villrein» 2. Foreslår at nasjonal turiststi Trolltunga blir drøftet som del av planprogrammet, og peker på en del sentrale spørsmål som del av dette. 3. Påpeker at det bør utredes hvordan en i fellesskap kan utvikle plattformer for samarbeid mellom friluftsliv, villreininteresser og forvaltningsmyndigheter. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kartleggingsprosjektet gjennomføres nå som del av «Kartlegging av fritidsbruk og opplevelser» i regi av NINA. Oslo DNT er med i dette prosjektet, og vi må forvente at de også involverer Bergen og Hordaland turlag. 2. Trolltunga er i kap. 3.1 nevnt som konkret område som skal vurderes i forhold til turisme. Dette bør være dekkende. 3. Vi finner ikke dette som en naturlig del av planprosjektet. Men vi må sørge for at alle disse partene gis mulighet for god dialog gjennom vår prosess.
<p>26. Forum for natur og friluftsliv i Buskerud (fnf)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organisasjonene i fnf har ulike meninger og interesseområder, og sender derfor egne høringsinnspill. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tas til orientering. 2. Deres forventninger er større enn det vi ser som hensiktsmessig. Det er i planprogrammet pekt på tre

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

	<p>2. Generelt mener de beskrivelsen av medvirkning er altfor tynn og lite forpliktende. Ønsker et eget forpliktende kapittel om dette i planprogrammet, der det listes opp interesseparter og beskrives hvordan medvirkning skal finne sted.</p>	<p>faser der det skal holdes åpne møter. Åpne møter er åpne for alle, og det er ikke naturlig å definere noen inn og andre ut.</p> <p>Planprogrammet kan imidlertid tydeliggjøre disse organisasjonenes medvirkning med følgende setning på s. 19: Prosjektledelsen har et særlig ansvar for å sørge for at regionale natur- og friluftsansjoner og regionale landbruksorganisasjoner involveres godt i prosessen fram mot dette.</p>
<p>27. Forum for natur og friluftsliv i Telemark (fnf)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Understreker viktigheten av Hardangervidda som område for både villrein og friluftsliv. Mener man må utvikle næringer som har nytte av naturen, uten at det går ut over naturverdiene. 2. Viktig å legge til rette for at folk skal få oppleve natur, men kanalisere vha. stier og løyper til områder der de forstyrrer minst. 3. Mener det er villreinnemnda som skal gi grenser og premisser for villreinområdene, og ikke en regional plan. Og finner det uheldig at spørsmålet om f.eks. vinterbrøyting over Lufsjåtangen reises igjen. 4. Anbefaler at planen blir juridisk bindende, og ikke bare retningsgivende. 5. Foreslår å ta flere av punktene i kap. 3.1 om arealbruk ut av planprogrammet da dette bidrar til å opprettholde konflikter. 6. Støtter listen av tematiske problemstillinger i kap. 3.2. Mener nasjonalparkstyrene må slå sammen til ett felles styre. 	<p>Det meste tas til orientering og gir ikke konkrete innspill til endringer i selve planprogrammet.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Det er riktig at villreinnemnda gir premisser for forvaltningen av villreinstammen. Men den regionale planen har i oppgave å gi føringer for arealbruken innenfor planområdet. Som det dernest er viktig at kommunene og andre følger opp i din forvaltning. I rulleringen bør vi i retningslinjene være tydeligere på hvem som har myndighet til å følge opp de ulike føringene planen gir. 4. Dette blir et spørsmål i rulleringen. 5. Noe av hensikten med rulleringen er å få drøftet en del arealbruksspørsmål som kanskje ikke var godt nok vurdert i gjeldende plan. Prosessen vil avgjøre utfallet.
<p>28. Forum for natur og friluftsliv i Hordaland (fnf)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Påpeker at Norsk Ornitologisk Forening har pekt ut Hardangervidda som et IBA – Important bird and biodiversity area. Dette faller stort sett sammen med verneområdene, samt noen utvidelser. Påpeker viktigheten av å knytte de ulike forvaltningsaspektene for naturmangfold sammen. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Se kommentar under pkt nedenfor (29). 2. Fremdriften er avhengig av NINAs framdrift av ferdelsregistreringene. Men mål om oppstart umiddelbart etter dette kan tydeliggjøres med en ny setning tabell i kap. 4.2: Starter opp så snart NINAs

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

	<p>2. Etterlyser tydelig framdriftsplan for prosjektet villrein og ferdsel. Foreslår å vurdere om ferdsels påvirkning på fuglebestandene også bør inkluderes i dette prosjektet.</p> <p>3. Uttrykker bekymring for Eidfjord kommunes ønsker om alpinanlegg innenfor deler av nasjonalt villreinområde.</p> <p>4. Ser positivt på at vassdrag og vilkårsrevisjoner er tatt inn som tema.</p>	<p>ferdselsprosjekt er fullført. Det er ikke ressurser til å utvide dette prosjektets rammer.</p> <p>3 og 4: Tas til orientering.</p>
29. Norsk Ornitologisk Forening (NOF)	<p>NOF uttrykker et sterkt ønske om at det også for andre naturhensyn enn villrein skal framskaffes kunnskap som grunnlag for planarbeidet. De fremhever særlig fuglelivets behov.</p> <p>Konkret påpeker de at eventuelle omlegginger av ferdsel til fordel for villrein, også må ta hensyn til fuglelivet.</p>	<p>Fuglelivet er viktig, men denne planen har villrein som hovedfokus. Annet naturmangfold skal ivaretas gjennom oppfølging av Naturmangfoldloven (jfr. kan 3.2, s 13). Det er imidlertid ikke rom for like stort fokus på fugl og annet naturmangfold som villrein. For disse må eksisterende kunnskapsbaser legges til grunn.</p>
30. Fjellguten skilag	<p>Oppfatter de temaene som er beskrevet i planprogrammet som dekkende. Orienterer i tillegg om sitt engasjement mht. løypekjøring i og ved Tessungdalen.</p>	<p>Informasjon om løyekjøring er relevant inn i sti- og løypedrøftinger i selve planprosessen.</p>
31. Tuva turisthytte v/Aileen Flataker	<p>Gir korrigerende innspill til omtalen av Ustetind i kap. 3.1:</p> <p><i>Ustetindhytta benevnes som nedlagt, privat turisthytte. Med turisthytte menes overnattingsplass for betalende gjester, men Ustetindhytta har aldri vært et overnattingssted. Den har vært et serveringssted, kafé - men kun i vintersesongen. Det var ingen drift på sommersesongen siden det ikke var vei.</i></p>	<p>Anbefaler å erstatte begrepet «turisthytte» med begrepet «serveringssted».</p>
32. Ungdomsgruppe i Nore	<p>Foreslår nye utbyggingsområder i Seterdalen i Nore. Samme innspill ble avvist ved utarbeidelsen av 2011-planen. Dette innspillet er stilet til ordfører i Nore og Uvdal, kun med kopi til planprosessen.</p>	<p>Tas til orientering.</p>
33. Thora Elisabeth Løken	<p>Orienterer om sine erfaringer mht. byggesak- og dispensasjonsbehandling i Tinn kommune, observasjoner av villrein over tid, samt egne erfaringer og trender knyttet til friluftsliv i området ved Møsvatn. Stiller spørsmål ved den omfattende hyttebyggingen i Vinje.</p>	<p>Tas til orientering.</p>

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

<p>34. Ingar og Hilde Hovden</p>	<p>Er eiere av en gård på Møsstrand. Understreker viktigheten av at</p> <ul style="list-style-type: none"> • Møsstrand må få og fortsatt ha særskilte rammevilkår. Forsiktig fortetting i Lnf-områder bør tillates. • Villreinstammen må holdes på et bærekraftig nivå. Understreker viktigheten av lokalkunnskap. Sier det er svært lite sannsynlig at det skjer utveksling mellom Hardangervidda og Brattefjell-Vindeggen. 	<p>Mer innspill til planen enn planprogrammet. Vi oppfatter innspillet som en støtte til å beholde dagens retningslinjer.</p>
<p>35. Harald H Kvaalen m.fl. (personer fra Haukeli, Røldal og Ullensvang)</p>	<p>Gir en grundig begrunnelse for hvorfor de mener turistforeningens bruk av vidda må endres og foreslå følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prøvestenging av Hellevassbu fra 2019 • Oppmerking av Nordmannsslepa må avvises • Planen må ikke åpne for aktiviteter i randområdene som vil medføre økt ferdsel der og på vidda. Økt aktivitet i Valldalen må avvises og snøskutertrafikken må reguleres strengere • Pga. CWD må all hundekjøring forbys. 	<p>Dette er konkrete planinnspill som tas med i planprosessen. Det er ikke nødvendig å endre planprogrammet med bakgrunn i dette.</p>
<p>36. Åge Holtmoen</p>	<p>Er sterkt kritisk å gjøre endringer i planen som svekker villreinens leveområder. Peker konkret på bekymring for endringer i Odda kommune, i områder nevnt i planprogrammet. Oppsummerer slik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opprettholde viktige randsoner • Ikke tillate kommersiell utbygging i områdene • Ikke omdefinere til hytter eller reiseliv <p>Anbefaler restriksjoner på kiting og hundekjøring, og å vurdere å stenge turstier og turisthytter (f.eks. Hellevassbu). Mener ny turisthytte og nye løypenett ved Trolltunga må avvises.</p>	<p>Konkrete innspill, mer rettet mot planprosessen enn planprogrammet. Tas til orientering.</p>
<p>37. Tommy Sandal</p>	<p>Gir en grundig orientering om villreinens bruk av Valldalområdet, basert på egne erfaringer. Mener Valldalen brukes av villreinen nesten gjennom hele året. Mener grensene for nasjonalt villreinområde her må bli stående uforandret.</p>	<p>Konkret kunnskap mer rettet mot planprosessen enn planprogrammet. Tas til orientering.</p>

Rullering av Regional plan for Hardangervidda. Høring av planprogram. Prosjektleders oppsummering, vurdering og anbefaling.

38. Nils Åge Sanddal	Gir en grundig orienterting om villreinens bruk av Valldalområdet, basert på egne erfaringer. Påpeker at skrantedjuke i Nordfjella kan gjøre store villreinområder på Hardangervidda svært viktig. Fraråder sterkt ta Valldalen ut av nasjonalt villreinområde.	Konkret kunnskap mer rettet mot planprosessen enn planprogrammet. Tas til orientering.
39. Oddbjørn Lynghammar	Mener villreinens leveområder har blitt betydelig innskrenket siden 1950-tallet, og understreker viktigheten av at villreinområdet opprettholdes som i dag.	Konkret innspill mer rettet mot planprosessen enn planprogrammet. Tas til orientering.
40. Oddmund Sæ, styreleder i Simadalen sameige	Sender inn et omfattende innspill til hyttefelt i Isdalen. Det antydes et felt på 50-100 hytter.	Isdalen er i gjeldende regional plan definert som «Stølsdal». Det skal noe utbygging være tillatt, men den utbyggingen som her foreslås går ut over de rammer som er ment for stølsdaler. Planprogrammet kan ikke ta stilling til dette konkrete planforslaget. Men planprogrammet kan sette dette området på listen i kap. 3.2 over arealer som skal vurderes i rulleringen. Vi anbefaler å gjøre dette som et alternativ til en åpen vurdering av alle grenser (jfr. innspill fra Eidfjord kommune).
41. Morten Arnesen	Registrerer at denne planen ikke har noe om fiskeforvaltning og spør om den burde behandle dette også. Påpeker at det er svært mange aktører på dette feltet.	Det har aldri vært noen intensjon å ta tak i dette i denne planen. Trolig er dette et så stort og omfattende arbeid at det går langt utenfor våre rammer.